

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА ТЕ21

Дослідження статичних і динамічних характеристик польових транзисторів.

21.1. Мета роботи

Вивчення статичних і динамічних характеристик польових транзисторів.

21.2. Основні теоретичні положення

Польові транзистори – це напівпровідникові прилади, в яких регулювання вихідного струму забезпечується зміною провідності напівпровідникового

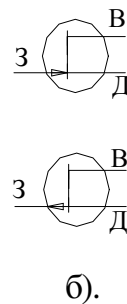
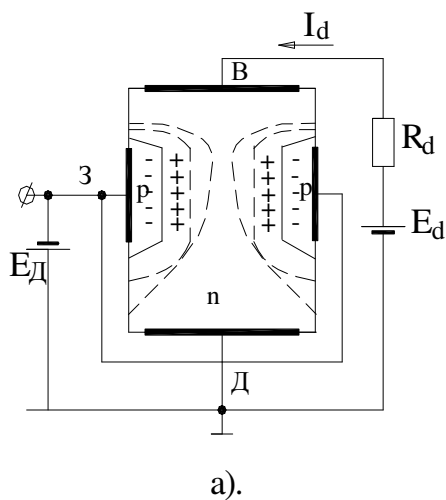

Рис. 21.1.

матеріалу, шляхом дії електричного поля. На рис. 21.1а приведена структура транзистора, який називається транзистором з р-п переходом. Основу його представляє п-канал з невисокою концентрацією основних носіїв, зверху і знизу якого приєднані електроди. З обох боків п-каналу створюється напівпровідник р-типу з високою концентрацією основних носіїв. В результаті по межі розділу р і п структур створюється р-п перехід, який зв'язує вільні носії п-каналу. Електроди р-структури з'єднуються і приєднуються до третього електроду транзистора. Відповідно до англійської термінології, назви електродів знизу вгору мають назви: source (джерело), gate (вентиль, клапан, затвор), drain (витік, дренаж).

Якщо струм каналу відсутній ($E_d = 0$), то при зміні напруги E_3 , яка є зворотною напругою для р-п переходу, буде змінюватися ширина р-п переходу за рахунок п-структури. В результаті ширина каналу з вільними п-носіями буде звужуватись, а його опір відповідно зростати. При протіканні струму через канал від джерела E_d внаслідок високого опору напівпровідника на довжині каналу буде мати місце падіння напруги. Це приводить до того, що величина зворотної напруги, яка прикладена до верхньої частини р-п переходу буде більшою, ніж до нижньої. Відповідно в верхній частині ширина р-п переходу зростає, а каналу – зменшиться. Зростання струму каналу буде приводити до перекривання каналу в верхній частині р-п переходу, внаслідок чого величина струму буде знижуватись. Описана робота ілюструється вольт-амперними характеристиками транзистора, приведеними на рис. 21.2.

В цілому всі характеристики розділяються на три характерні області. В першій області має місце висока залежність струму витоку I_d від напруги.

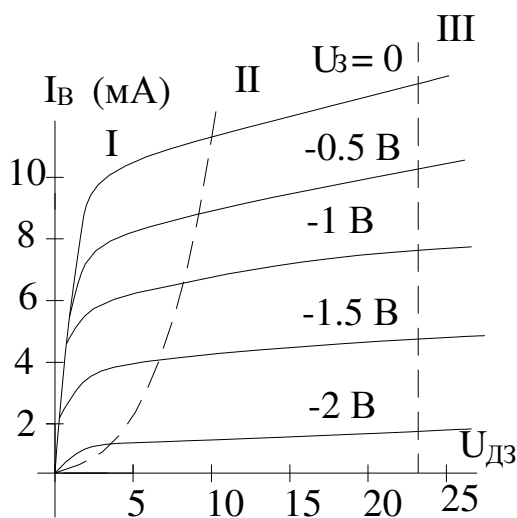

Рис. 21.2.

Характеристики області I характерні для відкритого каналу. В області II транзистор працює тоді, коли він використовується як регулюємий опір. В другій області (II) має місце перекриття каналу, в результаті чого має місце внутрішня стабілізація струму каналу в широкому діапазоні робочих напруг. Область II використовується при роботі транзисторів в режимі підсилення. Характерною для цього режиму є струмозатворна характеристика (Рис.21.3а) для визначеної напруги $U_{зд}$, яка використовується при визначенні

параметрів схеми заміщення транзистора (Рис.21.3б). Крутизна характеристики S визначається за формулою:

$$S = \frac{dI_B}{dU_3}$$

величина r_i визначається за вихідними характеристиками транзистора для конкретної робочої точки.

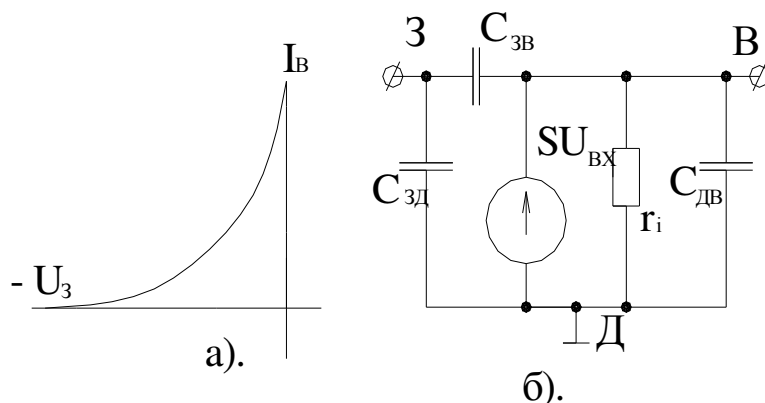

Рис. 21.3.

Ємності конденсаторів $C_{зд}$, $C_{зв}$, $C_{дв}$ вибираються з довідників, а якщо розглядається діапазон низьких частот, то ці ємності ігноруються. Третя область (III) визначається режимом пробою р-п переходу. Стокові характеристики

польових транзисторів з р-п переходом досить точно описуються рівняннями: для крутої області:

$$I_B = \frac{2I_{ВП}}{U_{зд}^2} U_{ВД} \left(U_{зд} - U_{П} - \frac{U_{ВД}}{2} \right),$$

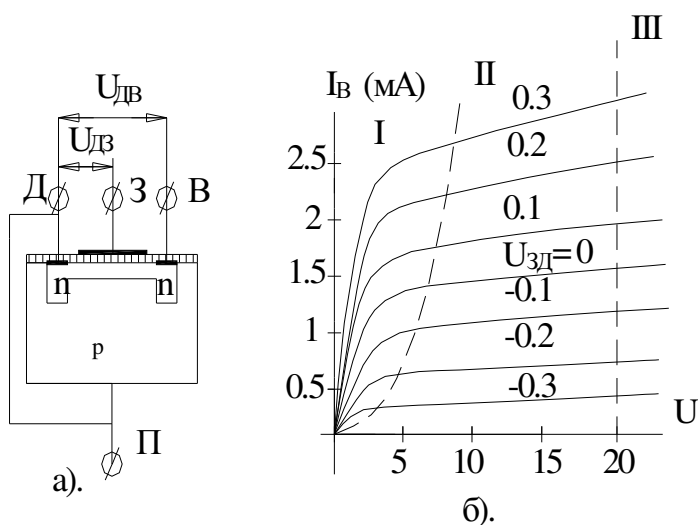
для пологої області:

$$I_B = I_{ВП} \left(1 - \frac{U_{зд}}{U_{П}} \right)^2.$$

Другою групою польових транзисторів є структури МДН-типу (МДН – метал-діелектрик-напівпровідник). Відповідно до англійської термінології – MOS (metal-oxide-semiconductor). Структура такого транзистора приведена на рис.21.4а). Базовим є напівпровідник р-типу, в верхній частині якого створено області n-типу, з'єднані між собою каналом. Напівпровідникові

області закривають тонкою плівкою ізолюючого матеріалу і зверху над каналом напиляють металеву плівку, яка приєднується до затвору 3. Електрод Д n-структури, з'єднаний з нижнім електродом – підложкою П, виконує функцію джерела.

Вигляд сімейства вихідних статичних характеристик близький до характеристик каналного транзистора з р-n переходом. Як і в попередньому випадку, в ньому виділяються три області, які відрізняються крутизною характеристик і областями їх використання. При постійній напрузі на затворі фізичні явища в каналі транзистора подібні до описаних вище. Потенціалом затвора можна звужувати або розширювати канал. Якщо на затвор, по відношенню до підложки, подається позитивний потенціал, то електрони р-структури переміщуються до затвору і тим самим розширюють канал. Такий режим називається режимом збагачення каналу (Рис.21.4б), і він забезпечує

збільшення струму витoku транзистора; при подачі на затвор від'ємного потенціалу, навпаки, концентрація електронів в каналі зменшиться, що називається режимом збіднення каналу. На рис.21.4в приводяться струмозатворні характеристики для різних типів каналів. Криві 1 і 2 являються характеристиками транзисторів з вмонтованим каналом, відповідно n і p типів. Криві 3 і 4 характеризують залежність $I_{дв}(U_{дз})$ для транзисторів, в яких при відсутності напруги на затворі канал відсутній і струм через транзистор не протікає (індуційований канал).

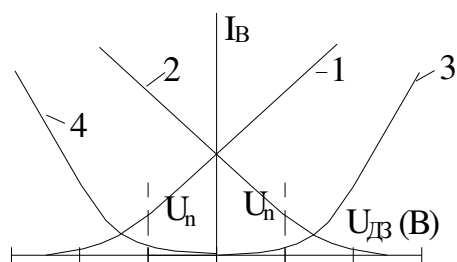

Рис. 21.4.

На рис.21.5 приводяться умовні зображення різних типів польових транзисторів.

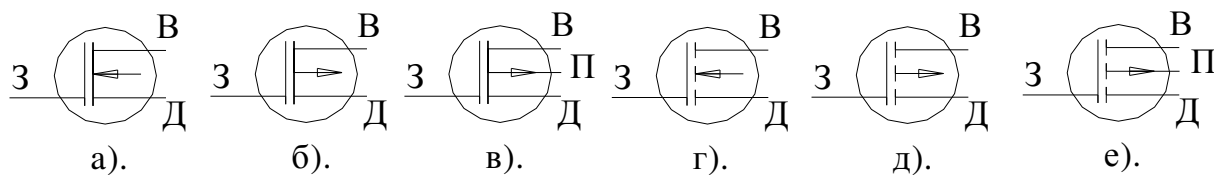

Рис. 21.5

Зображення а), б), в) – характерні для транзисторів з вмонтованим каналом, а г), д), е) – з індуційованим. Транзистори а), г) – мають канал n-типу; решта – p-типу.

21.3. Використання віртуальної лабораторії EWB для виконання роботи

Для виконання роботи по визначенню характеристик польового

Рис. 21.6.

транзистора необхідно спочатку побудувати схему досліджень. Вибір польових транзисторів забезпечується за допомогою опції *Transistors* (Рис.21.6). Польові транзистори, як і біполярні, мають три схеми вмикання: зі

спільним витоком, зі спільним стоком, зі спільним затвором. В роботі будемо розглядати найбільш поширену схему – зі спільним витоком. Вихідні характеристики схеми зі спільним витоком називаються стоковими характеристиками. Для їх дослідження використовується вхідне джерело напруги з внутрішнім опором близьким до нуля.

При використанні приладів – вольтметра і амперметра – для зменшення впливу їх внутрішніх опорів на характеристики транзистора необхідно в установках приладу задати внутрішній опір вольтметра максимально великим, амперметра, навпаки, близьким до нуля.

21.4. Порядок виконання роботи

21.4.1. Самостійно зібрати схему для дослідження характеристик польових транзисторів. Схема аналогічна до схеми дослідження біполярних транзисторів, але вхідне джерело струму замінюється джерелом напруги з внутрішнім опором, близьким до нуля.

21.4.2. Тип транзистора, що досліджується, задається викладачем з того пакету, який міститься в бібліотеці EWB (Див. Додаток).

21.4.3. Дослідження характеристик польових або каналних транзисторів проводяться аналогічно дослідженням, біполярних транзисторів.

21.4.4. Проводяться дослідження вихідних (стокових) характеристик транзистора з р-п переходом при включенні по схемі з загальним витоком, використовуючи досвід попередньої роботи.

21.4.5. Проводиться дослідження струмозатворних характеристик транзистора з р-п переходом при включенні по схемі з загальним витоком.

21.4.6. Результати вимірів заносяться в електронну таблицю, за допомогою якої будуються відповідні графіки.

21.5. Вимоги до звіту

21.5.1. Привести результати проведених дослідів – вихідні і передатні (струмозатворні) характеристики польових транзисторів.

21.5.2. Привести результати обчислення h-параметрів польового транзистора

21.5.3. За обчисленими h-параметрами обчислити фізичні параметри польового транзистора. Результати занести в звіт.

21.5.4. Побудувати схеми заміщення польового транзистора в фізичних та h-параметрах.

21.6. Питання до атестації

21.6.1 Дати пояснення терміну „польовий транзистор”.

21.6.2. Пояснити фізичні явища, що протікають в польових транзисторах.

21.6.3. Пояснить принцип управління струмом в польових транзисторах.

21.6.4. Які існують схеми включення польових транзисторів. Приведіть схеми.

21.6.5. Пояснити вигляд вхідної і вихідної характеристик польового транзистора.

21.6.6. Дати фізичне розуміння h-параметрів польових транзисторів.

21.6.7. Пояснити, як за допомогою вхідних і вихідних характеристик польового транзистора можуть бути визначені h-параметри.

21.6.8. Пояснити взаємозв'язок між фізичними параметрами польового транзистора і його h-параметрами.

21.6.9. Обґрунтувати схему заміщення транзистора в фізичних параметрах.

21.6.10. Назвіть області використання польових транзисторів.

21.7. Задачі

21.7.1. По стоковій характеристиці польового транзистора КП103И визначити його робочу область, якщо найбільша потужність, що розсіюється стоком $P_{C\max}=120\text{мВт}$.

21.7.2. По стоковій характеристиці польового транзистора КП103И побудувати стокозатворну характеристику $I_C=f(U_{ЗВ})$ для напруги $U_{СВ}=10\text{В}$.

21.7.3. Для польового транзистора КП103И, використовуючи характеристики на рис.21.7 і 21.8, визначити опір постійному струму R_o при напругах – $U_{СВ}=10\text{В}$ і $U_{ЗВ}=0,5\text{В}$.

21.7.4. Для польового транзистора КП103И, використовуючи характеристики на рис.21.7 і 21.8, визначити опір постійному струму R_o при напругах – $U_{СВ}=10\text{В}$ і $U_{ЗВ}=1,0\text{В}$.

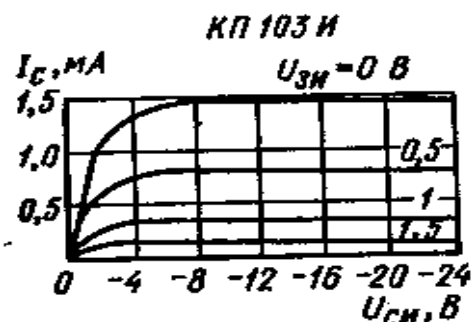

Рис. 21.7.

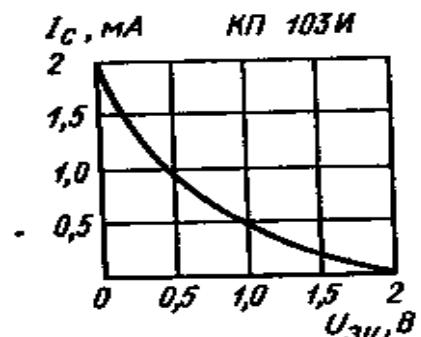

Рис. 21.8.

21.7.5. Для польового транзистора КП103И, використовуючи характеристики на рис.21.7 і 21.8, визначити опір постійному струму R_o при напругах – $U_{СВ}=10\text{В}$ і $U_{ЗВ}=1,5\text{В}$.

21.7.6. По стокзатворній характеристиці польового транзистора КП103И визначити крутизну характеристики S при $U_{зв}=1,5В$.

21.7.7. По стокзатворній характеристиці польового транзистора КП103И визначити крутизну характеристики S при $U_{зв}=1,0В$.

21.7.8. По стокзатворній характеристиці польового транзистора КП103И визначити крутизну характеристики S при $U_{зв}=0,5В$. Побудувати залежність $S=f(U_{зв})$.

21.7.9. По стокзатворній характеристиці польового транзистора КП103И визначити крутизну характеристики S при $U_{зв}=1,5; 1,0; 0,5В$. Побудувати залежність $S=f(U_{зв})$.

21.7.10. Порівняйте значення вихідних опорів біполярних та польових транзисторів.

21.8. Додаток

Таблиця варіантів до лабораторної роботи.

Номер варіанту	Модель транзистора
1	J2N3370
2	J2N3458
3	J2N3459
4	J2N3684
5	J2N3685
6	J2N3686
7	J2N3687
8	J2N3821
9	J2N3822
10	J2N3823
11	J2N3824
12	J2N3921
13	J2N3922
14	J2N3954
15	J2N3955